

Forum for byutvikling og bytransport: Forskningsbehov knyttet til sentrumsutvikling og aktørsamarbeid

Mandag 1. april 2019 arrangerte Forum for byutvikling og bytransport arbeidsseminar om forskningsbehov knyttet til sentrumsutvikling og aktørsamarbeid.

Arbeidsseminaret ble innledet med **tre faglige innlegg**. Alle presentasjonen ligger på forumets nettsider: <https://www.toi.no/bybyforum/>

Der ligger også lenker til relevante rapporter som ble referert til i møtet.

Først presenterte og diskuterte **Kjersti Visnes Øksenholt (TØI)** hva vi vet om sentrumshandelens rolle i kommunene, sammenhenger mellom bymiljø, tilgjengelighet og handel, og hvordan ulike former for aktørsamarbeid og gårdeierstruktur kan påvirke sentrums attraktivitet som etableringsarena for handel og service. Avslutningsvis ble sentrale kunnskaps- og forskningsbehov oppsummert.

Deretter presenterte **Guri Mette Vestby (NIBR)** funn fra følgeforskningen som ble gjennomført i tilknytning til pilotprosjektet «Levende Lokaler: Læring og resultater ved aktivering av tomme lokaler i norske kommuner.» Hun fortalte om den nye kunnskapen som ble utviklet gjennom prosjektet, og hvilke kunnskapshull som ble identifisert gjennom prosjektet. Avslutningsvis ble sentrale kunnskaps- og forskningsbehov oppsummert.

Avslutningsvis fortalt **Lisbeth Iversen (Arendal kommune)** om kommunens erfaringer med «Levende lokaler»-prosjektet, og hvordan de arbeidet med å tilrettelegge for samskaping, utvikling og innovasjon. Hun dro også opp noen sentrale utfordringer som de hadde identifisert gjennom arbeidet lokalt. Avslutningsvis ble sentrale kunnskaps- og forskningsbehov oppsummert.

Et gjennomgående poeng var at det trengs konkrete undersøkelser i små og mellomstore byer, undersøkelser med sammenlignbare case-byer, og før- og etterstudier.

Store forskningsspørsmål

Sentrale og overordnede kunnskaps- og forskningsbehov kan oppsummeres som:

Hvordan få til areal- og transportutvikling som understøtter tilgjengelige og attraktive sentrum i små og mellomstore byer?

Hvordan kan ulike tiltak/prosjekter best tilpasses ulike bystørrelser og kontekster?

Hvordan påvirkes sentrums attraktivitet av utviklingen i selve sentrumsområdet, i byen for øvrig og av regional kontekst og utvikling?

Hvordan kan sentrumsplanprosesser gjennomføres effektivt og på måter som gir høy grad av måloppnåelse?

Hvordan kan man sikre at kunnskap og kunnskapsutvikling bidrar til politisk handling og gjennomføring?

Hvordan motivere byer til å gjøre de riktige grepene når det ikke er noen gulrot i andre enden?

"Små" forskningsspørsmål

I diskusjonene etter presentasjonene ble problemstillingene nyansert og konkretisert til 'mindre' forskningsspørsmål. De er kort oppsummert under.

Sentrumsutvikling og attraktivitet

Hva er viktige 'attraktiviteter' i sentrum?

- Hvem er byen mest attraktiv for?
- Hva påvirker valg av sentrum som handlested?
- Hvordan varierer dette med aldersgrupper, kjønn, livsfaser, mv.?

Hvilke effekter ser man av ulike typer tiltak i sentrum – både underveis og etter ferdigstilling?

- Endringer i bruk og oppfattelse av sentrum?
- Endret tilgang med ulike transportmidler, endret parkeringstilgang/-løsninger, endringer på byrom, gater og kvaliteter.
- Samskapingsprosjekter

Hva skjer med handel og næring når du gjør om på bygatene, og hvordan varierer dette med bystørrelse?

Hva påvirker folks aksept for ulike tiltak?

Pilotprosjekter: Hvilke erfaringer finnes, og hvor mange piloter ender opp med å bli permanente tiltak?

Hvordan påvirker ulike parkeringsløsninger sentrums attraktivitet?

- Hvordan kan man best innrette parkeringen slik at det har en positiv effekt på transportmiddelvalg uten at det undergraver sentrum?
- Hvordan varierer dette i byer av ulike størrelser og i ulike kontekster?

Hva skjer med sentrumshandelen om man innfører bomring, og hvordan varierer effektene ut ifra hvor i bystrukturen den plasseres?

Hvordan påvirker ulike former for kommunikasjon knyttet til tiltak, hvilke effekter man ser?

- På folks bruk av sentrum?
- På folks forståelse og aksept?
- På politisk villighet til å gjennomføring/piloter?

Politikk og administrasjon

Påvirker den politiske organiseringen i en kommune by- og sentrumsutviklingen?

Hvordan kan samhandling på tvers av etater, sektorer og politiske utvalgt påvirke utviklingen som skjer, og hvilke effekter vil endring i dette ha?

- Kommunalt, fylkeskommunalt, statlig.
- Plan, næring, samferdsel, mv.

Planlegging

Hvordan gjennomføre sentrumsplanprosesser på best mulig måte?

- Med høy grad av måloppnåelse

- Knytte aktørene sammen
- Se aktører og byrom i sammenheng

Hvordan utvikle gatebruksplaner, områdereguleringer og trafikkplaner, mv. som bygger oppunder sentrums attraktivitet?

Handelsanalyser – hvordan kan de gjennomføres på måter som ivaretar samfunnets/byenes målsettinger og ikke kun er ‘markedsundersøkelser’? Her ble det referert til Hordalands nye mal som potensielt ‘best practice’.

Hvilke erfaringer har man med utbyggerbidrag o.l., hvilke løsninger og modeller finnes i andre land, og hvordan og i hvilken grad fungerer det etter intensjonene?

- Hvordan påvirker det byene, sentrum og bruk av sentrum?

Areal- og transport

Hva vet man om handelslekkasje, og er argumentene man vanligvis hører fra investorer/markedskreftene «sanne»?

Hva er verdien av å legge arbeidsplasser i sentrum vs. utenfor?

Fortettingsstrategier: Hvor går grensen for når man bør fortette og for når man i stedet bør tilrettelegge for miljøvennlig transport?

Samskaping og sosiale hensyn

Hvordan kan samskaping og samvirkemodeller påvirke sentrumsutvikling og aktørsamarbeid på positive og negative måter?

Hvordan kan man utvikle en by som er tilgjengelig for alle?

- Hvordan påvirker bosettingsmønstre sosial bærekraft?

Rapporter som ble referert til:

Tennøy, A., Midtskog, O., Øksenholt, K.V. og Nøre, N. (2014) *Hva kan gjøres for å styrke sentrums attraktivitet som etableringsarena for handel og service?* TØI rapport 1334/2014. <https://www.toi.no/publikasjoner/hva-kan-gjores-for-a-styrke-sentrums-attraktivitet-som-etableringsarena-for-handel-og-service-article32589-8.html>

Tennøy, A., Tønnesen, A. og Øksenholt, K.V. (2015) *Kunnskapsstatus - Handel, tilgjengelighet og bymiljø i sentrum.* TØI rapport 1400/2015. <https://www.toi.no/publikasjoner/kunnskapsstatus-handel-tilgjengelighet-og-bymiljo-i-sentrum-article33134-8.html>

Vestby, G.M. (2018). *Fra sentrumsdød til sentrumsglød. Følgforskning av pilotprosjektet "Levende lokaler".* NIBR-rapport 2018:6. <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NIBR/Publikasjoner/Fra-sentrumsdoed-til-sentrumsgloed>

Tennøy, A., Øksenholt, K.V., Tønnesen, A. og Hagen, O.H. (2017) *Kunnskapsgrunnlag: Areal- og transportutvikling for klimavennlige og attraktive byer.* TØI-rapport 1593/2017. <https://www.toi.no/publikasjoner/kunnskapsgrunnlag-areal-og-transportutvikling-for-klimavennlige-og-attraktive-byer-article34573-8.html>

Tennøy, A., Øksenholt, K.V. og Hagen, O.H. (2017) *Systematiske, kunnskapsbaserte og etterprøvbare plananalyser.* TØI-rapport 1594/2017. <https://www.toi.no/publikasjoner/systematiske-kunnskapsbaserte-og-etterprøvbare-plananalyser-article34658-8.html>

- Hagen, O.H., Øksenholt, K.V. og Tennøy, A. (2017) *Kunnskap og virkemidler for byutvikling og fortetting*. TØI-rapport 1612/2017. <https://www.toi.no/publikasjoner/kunnskap-og-virkemidler-for-byutvikling-og-fortetting-article34752-8.html>
- Hagen, O.H., Tønnesen, A. og Fossheim, K. (2017) *Bilfrie sentrumsløsninger i tre nordiske byer*. TØI-rapport 1552/2017. <https://www.toi.no/publikasjoner/bilfrie-sentrumslosninger-i-tre-nordiske-byer-article34170-8.html>
- Tønnesen, A., Meyer, S.F., Skartland, E-G. og Sundfør, H.B. (2016) *Europeiske byer med bilfrie sentrum*. TØI-rapport 1476/2016. <https://www.toi.no/publikasjoner/europeiske-byer-med-bilfrie-sentrum-article33712-8.html>